

N:o 19.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Mars 1884, kl. 3 e. m.

*Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2,
angående af Herr E. Thomasson väckt motion om utred-
ning i fråga angående lämpligheten af Hofrättens öfver
Skåne och Blekinge förläggande till Lund.*

Uti en till Utskottet från Kammararen hänvisad motion, N:o 79, har Herr *E. Thomasson* föreslagit,

»att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta verkställa fullständig utredning af frågan om lämpligheten af Hofrättens öfver Skåne och Blekinge förläggande till Lund och hvad dermed bör sättas i sammanhang, såsom möjligen utsträckning af Hofrättens jurisdiktion, samt derefter till Riksdagen göra den framställning, hvartill utredningen kan föranleda.»

Till stöd för detta sitt förslag anför motionären:

att i den svenska juridiska bildningen onekligen förefinnes en brist, i det »nödig samverkan mellan teori och praktik» saknas, hvilken brist skulle i väsentlig mån hafva sin grund deri att, till följd af förhållandena i vårt land, den akademiske läraren tillträder sitt kall, utan att hafva genom praktisk verksamhet gjort sig tillräckligt förtrolig med den rättsutveckling, som genom tillämpningen af den skrifna lagen alltjemt fortgår, och detta emedan han i regeln ej har råd till den uppoffring af tid och penningar, som därför är af nöden, samt fördenskull

i sådant fall, hur stor vetenskapsman han än må vara, icke är rätt skickad att dana unge män till dugande praktiske jurister, alltför främmande som han är för den verksamhet, hvartill han har att uppföstra dem;

att detta förhållande skulle gestalta sig annorlunda, om den unge akademikern kunde, utan att afbryta eller i nämnvärd mån försumma sin akademiska verksamhet, vinna nödig praktisk utbildning och erfarenhet, hvilket sistnämnda, om deltagande i en högre kollegial domstols arbeten kunde ega rum vid våra universitet, skulle möjliggöra för de juridiska fakulteternes lärare att förvärfva den så ytterst nödvändiga praktiska erfarenheten, hvartill särskildt docenterne skulle hafva god tid;

att de lägre tjenstemännen i Hofrätten kunde, om den hade sitt säte i en universitetsstad, lemna de blifvande juristerne handledning vid deras studier, hvarigenom desse redan från början skulle få den rätta riktningen och ett fylligare innehåll;

att man, om en högre kollegial domstol vore förlagd i universitetsstaden, hade att påräkna rika frukter icke blott för den juridiska bildningen af det personliga tankeutbytet mellan den vetenskapliga och den tillämpade rättens målsmän, hvarigenom friskare lif skulle inkomma i den vetenskapliga forskningen och en mer rakt på verkligheten gående riktning, utan äfven för hofrättens verksamhet, derigenom att viktigare till hofrättens pröfning föreliggande rättsfall skulle vinna en grundligare utredning, en mer allsidig belysning;

att förhållandena i utlandet bestyrkte förmånen för den juridiska bildningen af en dylik samverkan mellan teori och praktik, som hos oss skulle varda följderna af förläggandet af en högre kollegial domstol uti universitetsstaden;

att ett lämpligt tillfälle att vid det sydsvenska universitetet genomföra en sådan lika väl för det rättsvetenskapliga studiet som för lagskipningen i vårt land lyckobringande anordning nu sjelfmant erbjuder sig derigenom att den byggnad, i hvilken Hofrätten öfver Skåne och Blekinge är inrymd, till större delen utgör etablissemang för den i Kristianstad förlagda afdelningen af Vendes artilleriregemente samt inom kort behöfver helt och hållet tagas i anspråk för militära behof, då ny byggnad för hofrätten sålunda måste uppföras;

att då en byggnad för hofrätten alltså skall uppföras, detta naturligen kan ske lika väl och lika billigt i Lund som i Kristianstad och att, då kostnaden för arkivets flyttning ej kunde blifva af nämnvärd betydelse, statens utgifter särskildt för Hofrättens öfver Skåne och

Blekinge förläggande till Lund blefve så godt som inga; samt slutligen

att Kristianstad visserligen eger ett mer centralt läge för Hofrättens öfver Skåne och Blekinge nuvarande område, men att dels afståndet vore utan all betydelse beträffande en domstol, vid hvilken, såsom förhållandet är vid våra hofrätter, proceduren är skriftlig och personlig inställelse icke ifrågakommer, dels anmärkningen om Lunds mindre centrala läge helt och hållet förfaller, om jemväl Halland komme att läggas under den hofrätt, till hvilken de andra båda från Danmark eröfrade provinserna, Skåne och Blekinge, redan höra, hvilket blifvit föreslaget och förtjenar att beaktas.

Urgammal häfd hade fäst den högre lagskipningen för Skånelagens område, d. v. s. Skåne, Halland och Blekinge, vid *Lund*. Der hade nemligen, så långt historien går tillbaka, dessa landskap sitt gemensamma *landsting*, hvilket bildade andra instansen vid rättvisans skipande under den tid, de utgjorde en del af Danmark. Lunds landsting motsvarade för dem hvad t. ex. landstinget vid Viborg var för Jutland. Under den senare historiska utvecklingen har detta sistnämnda kommit att ersättas af Viborgs landsöfverrätt, hvilken, såsom bekant, utgör den ena af Danmarks landsöfverrätter, under det att den Selds forna landsting motsvarande landsöfverrätten i Köpenhamn, utgör den andra.

Den forne landsdomaren i Skåne, som allt sedan sextonde århundradet hade sitt säte uti det sekulariserade Allhelgonaklostret i Lund, och som i lön åtnjöt inkomsterna af den till ett kronolän förvandlade klosteregendomen jemte Frosta härad, afgjorde på Lunds landsting alla från häradsrätt inom Skånelagens område vädjade mål. Att landsdomarena i Halland och Blekinge voro landsdomaren i Lund underordnade framgår bland annat af en Kongl. skrifvelse den 6 Januari 1573, genom hvilken Blekinges landsdomare stämmes att försvara en sin dom inför landsdomaren på Skånes landsting i Lund. Sjelf hade denne sistnämnde att inför herredag försvara de domar, han fält. Inom den forna danska rättskipningen spelade sålunda landstingen ungefär samma rol som hofrätterna inom den nyare svenska. Befolkningen var så starkt fästad vid dessa förhållanden, att då Kristian II år 1514 och Fredrik III år 1653 påbjödo flyttningen af Skånes landsting från Lund till Landskrona, i afsigt att upphjelpa sistnämnda stad, dessa påbud, på grund af det motstånd de rönte, snart måste återkallas.

Sådana de här i största korthet skildrats voro rättskipningsförhållandena i Skåne, Halland och Blekinge, då dessa landskap genom fredssluten i Roskild 1658 och Köpenhamn 1660 afträdde till Sverige. Uti fredsvilkoren ingick äfven, att invånarne i de afträdde landskapen skulle bibehållas vid deras gamla lag och rättskipning. Den svenska styrelsen, som på grund deraf tillträdde regeringsmakten i de nyförvärfvade landskapen med afsigt att så litet som möjligt förorsaka rubbning af häfdvunna förhållanden, lät dansk lag förblifva gällande, på samma gång som den fortfor att skipas efter gamla former. Skånes landsting i Lund vidblef också att utöfva sin verksamhet såsom andra rättskipningsinstans under hela perioden 1658—1678. På den landtdag, som hölls i Malmö 1662 med hertigdömet Skånes, d. v. s. Skånes, Hallands och Blekinges ständer för att på grundvalen af bestämmelserna uti frederna i Roskild och Köpenhamn ordna de nya förhållandena — hvilket också skedde genom dess beslut, den s. k. Malmö recess — bekräftades ock det bestående äfven på rättskipningens område. Man tillade blott uti recessens sjetten punkt, att Hofrätten öfver Göta rike i Jönköping skulle bilda en landstinget öfverordnad instans, till hvilken från detta sistnämnda kunde vädjas. Då för tiden utgjorde nemligen Hofrätten i verkligheten landets högsta domstol, som dömde konungens dom, från hvilken enligt 1615 års Rättegångsstadga och Kongl. plakatet den 28 Juni 1662, angående revision af justitie-saker, ingen egde vädja, ehuru det, då konungen hade högsta dom öfver alla domare, var tillåtet för den, som ville besvara sig öfver någon hofrättens dom, att genom ödmjuk böneskrift, ej genom vädjande, gifva sina besvär tillkänna och njuta beneficium revisionis.

De skånska landskapens ständer hade emellertid uttalat en liffig önskan om, att en särskild hofrätt måtte inrättas i Skåne, och derom gjordes äfven hemställan vid 1664 års riksdag; men denna fråga blef hänskjuten till regeringens framtida beslut, hvilket, såsom bekant, lät vänta på sig intill år 1820. Om redan vid denna första tidrymd för ordnandet af de nyförvärfvade landskapens angelägenheter denna öfverdomstol kommit till stånd, hvarom utsigt och förhoppning lemuats, skulle helt visst Lund, hvarest just under denna period det nya sydsvenska universitetet upprättades, hafva blifvit valdt till säte äfven för densamma. Man har otvifvelaktigt rätt till detta antagande, när man erinrar sig de historiska förhållandena och befolkningens på grund af dem vid upprepade tillfällen uttalade önskan, att den högre rättskipningen icke måtte förflyttas till annat ställe — historiska förhållanden, hvilka säkerligen just föranledt universitetets förläggande dit, der af gammalt

centrala institutioner för dessa trakter haft sitt säte. Utan inflytande på rättsförhållandenas utveckling i de nyförvärfvade provinserna blef heller icke detta universitet. Det är nemligen tvenne af dess professorer, Joachim Buscovius-Ehrenbusch och Nils Volf-Stjernberg, som man har att tacka för det första utarbetade förslaget till införande af svensk lag och rättegångsordning i de skånska landskapen.

Någon liten tid efter 1676—79 årens krig och under samma år (1680—1683), som de forna danska landskapens kyrkliga uniformitet med Sverige upprättades, fullbordades äfven deras uppgående i Sverige genom den svenska lagens och rättegångsordningens införande. I stället för Skånes gamla landsting i Lund trädde då det svenska lagmansstinget. Detta fortfor alltjemt att liksom landstinget hållas i Lund, men tillika höllos ock sessioner i Kristianstad, som blifvit säte för landshöfdingeembetet i det ena af de skånska länen: Blott för en helt kort tid (1718—1719) under Karl XII:s regering blef i följd af denne konungs reformer på lagskipningsområdet den skånska lagsagan delad i fyra delar.

Sådana förblefvo förhållandena i ett århundrade, till dess 1820 den önskan om en särskild öfverrätt i Skåne, hvilken först framstälts å landtdagen i Malmö 1662, blef uppfylld. Rikets och i synnerhet Göta lands befolkning hade under tiden starkt ökats, och efter de stora krigens upphörande visade sig icke blott en afgjord tendens till folkmängdens fortsatta tillväxt, utan rigtades äfven med omständigheternas tvingande magt uppmärksamheten på behovet af, att samtliga de inre angelägenheterna ordnades på ett allt mer tillfredsställande sätt, i afsigt bland annat att genom ökad inre kraft och tilltagande välstånd ersätta de under kriget lidna förlusterna. Med hänsyn till rättsförhållandenas vård tillförordnades sålunda 1811 af regeringen en särskild lagkomité för lagstiftningens revision; och för det skyndsammare handhafvandet af rättskipningen vid Göta Hofrätt, inom hvars område folkmängden och välståndet samt med dem äfven målen starkast ökats, vidtogs redan från 1813 den åtgärd, att nämnda hofrätt på någon tid förstärktes med så många adjungerade ledamöter, att den kunde arbeta först på fyra och derefter på fem divisioner i stället för tre. Till Riksdagen år 1815 inlemnades vidare Kongl. proposition om Vermlands förläggande från Göta till Svea Hofrätt, hvilken proposition af Riksdagen bifölls, hvar efter nämnda landskap 1816 lades under Svea Hofrätts domvärjo. Ut i ett den 31 Mars 1815 afgifvet och då pågående riksdag meddeladt betänkaende angående nödvändiga ansedda förändringar i domstolarnes organisation, tillstyrkte nämnde lagkomité bland annat, dels att lag-

mansrätten och andra domstolen i städerna skulle indragas, dels att »de flera divisioner, af hvilka Hofrätterna bestå, måtte utflyttas till särskilda orter och erhålla, hvardera efter landskapens folkmängd och vidd, sin afmätta domkrets, på sätt i Norge skett enligt en författning af den 11 Augusti 1797, hvarigenom vid upphäfvandet af Laug-Tinget eller lagmansrätten å landet och rådstugurätten i städerna fyra stiftsöfverrätter blifvit tillsatte i stället för den förut varande Öfverhofrätten.» Detta lagkomiténs förslag förordades väl uti ett utförligt memorial den 28 Juni 1815 af Lagutskottet, men Rikets Ständer förklarade sig icke före det fullständiga framläggandet af lagkomiténs arbete vilja i denna fråga på förhand fatta något beslut.

I tydlig öfverensstämmelse med lagkomiténs ofvan angifna uppfattning inrättades, utan att Riksdagen derom hördes, en ny Hofrätt för Skåne och Blekinge genom en Kongl. kungörelse den 27 Oktober 1820, uti hvilken bland annat framhålles, det Konungen på grund af sin öfvertygelse, att en domstol af detta slag säkrare svarar emot sin bestämmelse, i samma mån som läge och verkningskrets närmare afpassas efter hvarandra, och som derigenom beredes icke allena ett kortare afstånd för dem, som söka tillträde för att bevaka sin rätt eller framföra sin klagan, utan äfven ett lättare tillfälle för sjelfva öfverdomstolen att utöfva den tillsyn öfver underordnade auktoriteter, som utgör ett af de viktigaste föremålen för dess verksamhet, ansett lämpligast, att låta denna nya inrättning få sitt säte inom en landsort, som genom sin större aflägsenhet från förra Öfverrätten, genom sin redan betydliga folkmängd och genom sin allt mer och mer tilltagande odling, bort, framför andra, vid en sådan förändring ådraga sig nådig uppmärksamhet.» Den nya domstolen förlades till Kristianstad såsom den mest centralt belägna staden af någon betydelse inom de nämnda tvenne landskapen. Hade emellertid frågan om den nya hofrättens område och säte blifvit föremål för Riksdagens pröfning, är det ej oantagligt, att den ursprungliga planen att lägga äfven Halland till den nämnda öfverdomstolens domkrets gjort sig gällande, och då hade troligen Lund hellre än Kristianstad blifvit utsedd till den sydsvenska hofrättens säte. Med hänsyn till folkmängdens täthet och fördelning inom Skåne och Blekinge egde nemligen Kristianstad ej samma centrala läge som med hänsyn blott till nämnda provinsers ytområde. Ej heller var man sedan gammalt vand vid att i Kristianstad se en plats, i hvilken de skånska landskapen egde eller kunde hoppas att erhålla en hufvudort vare sig för den gemensamma administrationen och rättskipningen eller för den andliga odlingen eller för den ekonomiska produktionen och näringslivet. Kri-

stianstad har nemligen, såsom bekant, militära syften att tacka för sin anläggning, med hvilken dess danske grundläggare afsåg att vinna en stark och centralt belägen fästning för försvaret af Skåne och Blekinge emot Sverige.

Den 24 Maj 1821 invigdes den af Konungen instiftade Hofrätten öfver Skåne och Blekinge å rikssalen uti Kongl. slottet i Stockholm med utomordentlig högtidlighet, och den 4 derpå följande Juli började den nya öfverdomstolen sin verksamhet. Dess utgiftsstat hade faststälts genom Kongl. skrivelser till Statskontoret den 27 Oktober och 2 November 1820, och skulle »de årliga utgifter, som för den nya Hofrätten erfordrades, tills vidare utgå af besparingarna å Riksstatens andra hufvudtitel.»*) Till 1823 års Riksdag meddelade Kongl. Maj:t emellertid icke blott underrättelse om Hofrättens öfver Skåne och Blekinge inrättande samt om de skäl, som dertill föranledt, utan inlemnade äfven propositioner dels om uppförande å ordinarie stat af den ofvannämnda af Kongl. Maj:t fastställda utgiftsstaten för bemälda hofrätt (belöpande sig till 11,389 Rdr 44 sk. 10 rst. för aflöningar jemte 533 Rdr 16 sk. hushyresmedel), dels om ändringar uti 25 kap. 9 § och 30 kap. 9 § Rättegångsbalken, angående tiden för bevakande af mål, som i Hofrätten öfver Skåne och Blekinge göras anhängige eller derifrån till Kongl. Maj:t fullföljas, hvilka tvenne propositioner vunno Rikets Ständers bifall. Kongl. Maj:ts åtgärder med hänsyn till den nya hofrätten hade dock icke undgått att dessförinnan framkalla gensägelser inom Riksdagen, och detta såväl uti en inom borgarståndet af Herr Jakob Linström den 1 Mars 1823 väckt motion om bemälda hofrätts försättande på indragningsstat (Bil. N:o 155 till Borgarståndets protokoll), som uti Ståndens öfverläggningar och beslut om frågans återförvisande till förnyad behandling af Stats- och Lag-Utskotten. Dessa hade nemligen uti utlåtanden den 9 Maj 1823 tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition samt afslag å Herr Linströms motion, dervid Lag-Utskottet i sin motivering använt ungefärligen samma ordalag som de af Kongl. Maj:t förut begagnade. Uti nytt betänkande från Utskotten af den 15 Maj 1823 vederlades emellertid de gjorda invändningarne fullständigt af Lag-Utskottet, som bland annat framhöll, att den ständigt och ej blott för tillfället eller genom adjunktion ökad personal af Göta Hofrätts ledamöter varit oundviklig, om ej domaregöromålen skulle blifva hvilande i Hof-

*) Hofrättens embetspersonal bestod enligt denna stat ursprungligen af 1 president, 2 hofrättsråd, 4 assessorer, 1 sekreterare, 1 advokatfiskal, 2 fiskaler, 3 notarier och 1 aktuarie.

rätten,» och att »detta behof blifvit på det mest tjenliga sätt uppfyllt genom den af Kongl. Maj:t i nåder inrättade Hofrätten öfver Skåne och Blekinge», att »innevånarne uti de från Danmark eröfrade provinserne år 1662 uti 6:te punkten af Malmö recess yttrat underdånig anhållan om en särskild öfverdomstol, hvarom Kongl. Maj:ts derå aflåtna nådiga svar lemnat dem förhoppning,» samt att icke »genom den förmon, som den nya Hofrätten bereder Skåne och Blekinge, någon orättvisa blifvit tillskyndad rikets öfriga orter» m. m. — Utskottet har ansett sig böra erinra om denna inom Riksdagen redan så tidigt efter Skånska hofrättens inrättande verkställda utredande af en fråga, som man ännu alltjemt ser någon gång uppdyka, nemligen huruvida ej denna sist tillskapade hofrätt lämpligare kunde med Göta hofrätt återförenas, en mening som för öfrigt lika bestämdt strider så väl mot lagkomiténs och den äldre lagberedningens uppfattning som ock, efter hvad Utskottet tror sig veta, mot den plan för våra domstolars organisation som från den nya lagberedningen är att emotse.

Hofrätten öfver Skåne och Blekinge har, liksom så många af rikets embetsverk, till en början varit nödsakad att förhyra nödig embetslokal; men efter det Kongl. Maj:t den 7 Decemher 1833 funnit godt förordna, att ombyggnad af den s. k. »vestra tyghuslängan» uti Kristianstad borde utföras, samt vidare på grund af inkommet förslag ytterligare beslutat, »att denna ombyggnad skulle företagas i sammanhang med uppförande af en gemensam byggnad med lokaler för Hofrätten öfver Skåne och Blekinge och för Vendes artilleriregementes corps de garde, informationsverk» m. m., fastställdes den 22 September 1835 de insända ritningarne å ifrågavarande byggnader samt förordnades, »att byggnadskostnaden, som med föreslagna tillägg komme att uppgå till omkring 67,760 Rdr, må till ena hälften utgå af artilleriets medel och till den andra af allmänna byggnadsfonden.» Efter det byggnaderne uppförts, meddelades slutligen uti skrifvelse den 27 Juli 1841, att Kongl. Maj:t »funnit mest tjenligt, att värden om hufvudbyggnaden jemte dertill hörande uthus, på det hela taget, varder anförtrodd åt chefen för ingenjörkåren, att under hans inseende af den inom Kristianstads fästning anställda fortifikationsbefälhafvaren iakttagas och bevakas, att alla yttre reparationer till väggar, tak, trappor, portar och förstugor må tillika med invändiga lagningar och förbättringar å källare, vindar, golf och fönsterkarmar genom chefens för ingenjörkåren försorg verkställas emot betalning till hälften af byggnadsanslaget å Krigsskollegiets artilleriafdelnings stat och till andra hälften af anslaget för underhållande af Kronans byggnader i landsorterna samt att alla

öfriga reparationer inom rummen till dörrar, paneler, eldstäder, tak, fönsterbågar med tillhörande glas äfvensom all tapetsering och oljemålning böra bekostas för de lokaler, som af hofrätten begagnas, af de för detta embetsverk bestådda expensmedel samt för de rum och lägenheter, som af Vendes artilleriregemente innehafvas, af ofvan omnämnda till underhållande af artilleriets byggnader uppå Krigskollegiets årliga stater anvisade medel.» — Den för nämnda hofrätt och artilleriregemente gemensamma byggnaden skulle benämnas »stora kronhuset.»

Ny aflöningsstat för Hofrätten öfver Skåne och Blekinge, lydande, utom särskilda ålderstillägg, å tillsammans 103,300 kronor, fastställdes af 1876 års riksdag. *) Hofrätten, som ursprungligen arbetade blott å en division, fördelades 1852 på tvenne sådana; och då vid 1880 års början »uppgifter från hofrätten utvisade, att balansen af vädjade mål derstädes under de två sista åren i så betydlig mån ökats, att för dess nedbringande syntes oundgängligt, att Hofrätten under någon tid arbetade på 3 divisioner», beviljades af samma års Riksdag anslag för nämnda behofs afhjelpande.

Då Utskottet härmed i korthet redogjort för de omständigheter, som betingade Hofrättens öfver Skåne och Blekinge inrättande, visat huru densamma utan Riksdagens hörande och af rent yttre anledning förlagts till en plats, som hvarken dessa landskaps äldre traditioner eller närvarande utveckling åt densamma skulle hafva anvisat, samt skildrat de egendomliga och intrasslade förhållanden, under hvilka den för närvarande sammanbor med ett artilleriregemente, återstår att till pröfning upptaga de inre och principiella skäl, hvilka af motionären påpekats, såsom de der ur synpunkten af både rättsstudiets och rättsskipningens intressen tala för den olämpligt förlagda och inhysta hofrättens förflyttande till annan, lämpligare plats. Det har icke kunnat vara Utskottet obekant, att särskildt under de två sista årtiondena ihärdiga och ofta upprepade klagomål höjts mot den otillfredsställande beskaffenheten af den juridiska bildningen i landet; och ehuru väl åtskilliga åtgärder till bristernas afhjelpande icke uteblifvit, anses dock allmänt nog ännu mycket återstå att göra för att lyfta den juridiska undervisningens och utbildningens ståndpunkt i vårt land till full jemnhöjd med utlandets.

*) Den ordinarie embetspersonalen utgöres enligt denna stat af 1 president, 4 hofrättsråd, 6 assessorer, 1 sekreterare, 1 advokatfiskal, 4 notarier, 1 aktuarie och 2 fiskaler.

Särskildt har härvid framhållits nödvändigheten att hos oss till hvarandra närmare sammanföra juridisk teori och juridisk praxis. Till denna uppfattning har bland andra äfven Riksdagens Justitieombudsman slutit sig och med anledning af sakens stora betydelse framhållit densamma uti sin embetsberättelse till 1875 års riksdag. Sitt senaste uttryck har denna åsigt erhållit vid juristföreningens för Skåne och Blekinge sammanträde i Malmö den 26 Maj förlidet år, då till öfverläggning bland annat förehades frågan: *hvilken nytta för den juridiska bildningen vore att vinna af Hofrättens öfver Skåne och Blekinge förflyttning till Lund?* Frågan inleddes af e. o. Professorn i juridiska fakulteten i Lund A. Ö. Winroth; och Utskottet tilltror sig icke att kunna klarare och fullständigare framlägga de teoretiska och praktiska skäl, som bjuda en sådan förflyttning, än att ur hans då afgifna anförande enligt mötets protokoll återgifva följande:

»Äfven hos oss hade det för den juridiska verksamheten redan länge varit ett hemvandt slagord: samverkan emellan teori och praxis. Men de ginge dock fortfarande hvar sin väg. De, som praktiskt, i domarevärf eller annan dylik beställning, tillämpade den juridiska vetenskapens satser, hade vanligen vid universitetet i alltför rik måtto fått sin tid upptagen af så kallade allmänna och förberedande studier. Deras insigter om det som i vanlig mening förstodes med juridik vore ock derföre, då de lemnade universitetet, ganska knapphändiga, och hvad de i detta hänseende läst hade dessutom enligt regel sällan meddelats dem med särskild hänsyn till den verksamhet, de för framtiden skulle utöfva. Deraf blefve ofta en naturlig följd att, då de skulle göra sig sina inhemtade kunskaper till godo, dessa förefölle dem vara utan egentligt värde, så att de, såsom det hette, kastade behållningen af universitetsbildningen, såsom en besvärlig packning, från sig och beqvämade sig till att i praxis börja från början såsom lärjungar. Men denna erfarenhet alstrade äfven hos dem en viss känsla af missbelåtenhet med den tidsutdrägt, som deras föregående studier vållat, samt af misstro mot det universitet de tillhört och den undervisning de derstädes åtnjutit. Och med ett fortlefvande minne af dessa intryck uppstode hos den praktiske juristen en viss kylig stämning mot teoretici. Detta berodde visst icke på någon sidovördnad för lärarnes personer. De kunde ju gerna för honom vara mycket beläste och djupsinnige män, dock kunde han aldrig riktigt göra sig fri från den föreställningen, att de, äfven då de hörde till juridisk fakultet, egentligen sysslade med annat, än det hvarför han hade intresse, eller åtminstone sågo det från sådana synpunkter, som för honom vore oanvändbara. Han för-

stode icke deras termer, läste icke gerna deras böcker och hyste en bestämd farhåga för deras allmänna abstrakta satser. Ett samarbete eller tankeutbyte ansåge han så mycket mindre vara till gagn, som han och de icke talade samma språk och följde helt olika tankegångar.»

»Nå ja, teoretici gäfvade praktici ofta nog lika för lika. Och der lände detta till än mera skada. Ty då i en praktisk rutin alltid uppstode ett visst system, en på bestämda principer grundad följdriktighet, så hotades teorien, der den saknade förfäste i praxis, med en sorglig lott, antingen att förtvina i brist på näring eller ock att, sväfvande ut i rymden, förfalla till diletantism. Det vore för öfrigt der felet i första hand finge botas, och närmandet emellan teori och praxis skulle bära sina första och bästa frukter.»

»För närvarande vore de juridiska lärarne ej särdeles förtrogne med den s. k. praxis, eller ock hade den erfarenhet, de i sådant hänseende förskaffat sig, i allt fall allenast till ringa del förvärfvats under omedelbar beröring med praktici eller personligt deltagande i praktiska värf. En och annan hade visserligen i yngre ålder fullgjort prästanda för erhållande af vice häradshöfdingetiteln, men dervid hade det då också enligt regel stannat. Att häraf undervisningen skulle lida, sade sig dock sjelft, vid det förhållande att den skulle tjena de studerande till förberedelse för en praktisk juridisk verksamhet.»

»Såsom förhållandena nu en längre tid utbildat sig vid våra universitet, vore det uteslutande den juridiska literaturen, som finge tjena teoretici till material och hjälpmedel vid uttolkning af lag och författning. Och detta vore desto sämre, som vår egen juridiska literature, just på grund af ofvan angifna förhållanden, i allt väsentligt blifvit utarbetad med utländska arbeten till förebild och ledning samt, ringa och torftig såsom den vore, i allt fall visat sig icke vara tillräcklig, så att utländsk literature tycktes i betydande omfång blifvit ej blott af lärarne vid undervisningen använd, utan äfven af dem anvisats till den studerande ungdomens bruk. Dertill komme ytterligare, att då lärarne hade hvar och en sina särskilda ämnen att vårda, de under närvarande förhållanden frestades att så fördjupa sig deri, att de icke tillräckligen följde med rättsutvecklingen på andra områden, i följd hvaraf de äfven bragtes ur stånd att för sina särskilda ämnen draga af den personliga beröringen sinsemellan vederbörlig nytta.»

»Hvad som i svensk praxis skedde för tillämpning och förändring af rätten gjordes ej såsom sig borde undervisningen till godo. Ty utom det att denna rättskälla aldrig blifvit af teoretici riktigt godkänd,

vore det ofta icke utan våda att draga slutsatser af referaten i tillgängliga præjudikatsamlingar, framför allt då man icke förvärfvat en närmare kännedom om de praktiska juristernas sätt att se saker och att gifva uttryck åt sina tankar. Och af sig sjelfva hade de juridiska lärarne, som sagdt, icke annat än undantagsvis något att meddela om realiserandet af den juridiska vetenskapens lärosatser i den svenska praxis.»

»Olägenheterna deraf hade dock icke underlåtit att visa sig. Undervisningen hade icke blifvit fullt lefvande. Ty man berättade dock bättre om hvad man sjelf sett än hvad man hört af en annan eller läst i en bok, låt vara aldrig så väl skrifven; och detta gälde framför allt en vetenskap, som i likhet med den juridiska afsåge en tillämpning i det verkliga lifvet och i sig hade så mycket af yrke. Vidare hade undervisningen äfven blifvit mindre rikhaltig än önskvärdt varit samt i allt fall icke lämpats efter sitt ändamål: den studerande ungdomens förberedelse till praktiska juridiska värf. Förklarligt nog, ity att det verkliga lifvet dock alltid skulle afvinna lagen vida flera synpunkter än vetenskapsmannens kombinationer kunde göra, och den juridiske läraren, så framt han icke ständigt hade praxis i ögonsigte, lätt skulle vid undervisningen förblanda viktigt och oviktigt samt komma att framhålla det senare på det förras bekostnad. Men tyngst vägde den anmärkning, som återstode. Hvad som vid universitetet lärdes ut, egde ofta nog icke nödig bestämdhet. Huru vidlyftiga och detaljerade föreskrifter än måtte gifvas från lagstiftarens sida, kunde dock icke all rätt fattas i skrift. Oförutsedda fall skulle alltid inträffa, och luckor i lagstiftningen skulle vid tillämpning städse upptäckas. Det vore der, som teoretici hade en uppgift att fylla. Dem ålåge det i första hand att med tillhjälp af lagen och den historiska rättsutvecklingen fastställa de för rättssystemet allmänna grundsatserna; och dessa skulle då tjena ej blott till grundlag för den fortgående rättsbildningen utan äfven till ett medel att afgöra oförutsedda rättsfall. Der hölle onekligen vår juridiska undervisning sämst profvet, och der visade sig tydligast olägenheterna af att den, i stället för att ega stöd i och beröring med svensk praxis, finge i dessa hänseenden vända sig till den utländska litteraturen. Redan hos våra äldre rättslärare framträdde en viss likgiltighet för den inhemska rättsutvecklingen och förkärlek för främmande rättsatser. I deras arbeten vore ej allenast uppställning utan äfven innehåll ofta nog ett återgifvande af utländska handböcker, och den svenska lagens föreskrifter passades dervid, så godt sig göra kunde,

in i det på förhand färdiggjorda systemet, ofta till föga fromma för sitt innehåll.»

»Sedt från juridisk synpunkt, blefve teoreticis anmärkta handlingssätt föremål för ytterligare förebråelser. Det beredde rymlig plats åt det fria godtycket samt upphäfde all följdriktighet och öfverensstämmelse mellan lärarnes undervisning. Den ene valde ett rättssystem eller en författare till mönster, den andre valde andra, den ene fäste mera, den andre mindre afseende vid de svenska lagbuden och deras principer, den ene förälskade sig i en, den andre i en annan allmän rättssats, hvilken han tillerkände egenskapen af grundläggande för rättssystemet eller del deraf, samt efter hvilken han ansåge sig kunna rätta och uttyda dertill lämpbara stadganden. Och deras handlingssätt i dessa afseenden kunde vara så mycket mera obundet, som kännedomen om praxis icke verkade till återhåll och varsamhet. Med ett ord: i stället för att vinna fasta allmänna rättsgrundsatser, hölles sålunda allt i en oafbruten strömning fram och tillbaka. Och der vore teoriens återverkan på praxis mest skadlig.»

»Af den undervisning, som den studerande ungdomen åtnjutit vid universitetet, försvunne dock icke alla intryck. Och i sistberörda hänseende kunde nog ett inflytande spåras, fastän icke till det goda. År efter år mottoge den svenska juridiska praxis det bästa af landets intelligenta kraft, och dock torde utbytet deraf icke böra i alla afseenden prisas. Vid läsning af domar och utslag, som utgått från landets domstolar, märkte man lätt, att på dem offrats ett redligt arbete och mycken tankekraft, men de visade äfven, att enighet icke vunnits om de allmännaste rättsgrundsatserna. Der stodo ofta meningarne i oförenlig motsats till hvarandra. Och der så icke vore fallet, förrådde dock de obestämda uttrycken en dylik meningsskiljaktighet, eller trodde man sig spåra en sådan bakom de formella skäl, på hvilka domslutet vore bygd. Sanningen vore nemligen, att ehuru praxis, såsom ofvan blifvit sagdt, i mångt och mycket afgjort juridiska tvistepunkter, detta icke på långt när skett i alla fall. Dertill behöfdes först och främst tid, och nekas kunde för öfrigt icke, att äfven då en rättsåsigt syntes vinna mark för sig, en dylik utveckling understundom afbrötes genom tvåra omslag. Praxis hade nemligen icke blott icke understöd af teorien i denna sin verksamhet utan rent af skada. Ty utom det att de, som lemnade universitetet för att fylla de praktiske juristernas leder, icke egde kunskaper i tillräckligt omfång för sin framtida tjänst, vore hvad de i detta hänseende inhemtat stundom sväfvande eller åtminstone icke öfverensstämmande med hvad andra lärt och tänkte i ämnet. Sålunda har vår

praxis fått rykte för sig om nyckfullhet. Och till denna del, i händelse så vore, borde dock sägas, att en obillig lag i det hela utträttade mindre ondt än en oberäknelig praxis. Ty med kännedom om den förra kunde man dock enligt regel skydda sig mot verkningarne deraf. Men mot den senare finnes ingen räddning; det vore allenast ett spel, hvori tur eller otur afgjorde.»

»Man måtte nu säga hvad man ville derom. Det skulle alltid återstå, att vår svenska praxis utmärkte sig genom ett ovanligt stort antal olösta eller rättare månglösta rättsfrågor. Deri finge må hända äfven sökas förklaringen till icke allenast den ifver, hvarmed lagstiftningen för närvarande bedrefves, utan äfven den rigtning, hvori denna ginge. Det vore visst icke vetenskapsmän i vanlig mening, åt hvilka lagarnes utarbetande hos oss blifvit anförtrodt. Men det såge dock i allmänhet ut, som de praktiska juristerna, hvilka mottagit uppdraget, äfven de förtviflat om att afvinna vårt nuvarande rättsskick sådana allmänna rättsgrundsatser, hvarefter det i behöfliga delar kunde ändras och fullständigas. Allt toges i det hela fullfärdigt utifrån. Men deraf torde icke vara att vänta något egentligt gagn, åtminstone icke af bestående värde. Ty då dessa nya lagar införlivades med vårt rättssystem, skulle äfven de få sin särskilda tillämpning och utläggning. Och krafvet på kunskaper och allmän rättskännedom skulle äfven då göra sig gällande. Man skulle alltid komma tillbaka till det ondas närvarande utgångspunkt: den första bristfälliga undervisningen. Samverkan emellan teori och praxis skulle ej visa sig mindre nödvändig, eller deras fortfarande söndring mindre skadlig än förut. Hvad som i nämnda hänseenden skulle kunna åtgöras vore i främsta rummet att i lokalt afseende närma teoretici och praktici till hvarandra. Mera kraftigt än annat skulle dertill säkerligen verka, om en juridisk fakultet upprättades i Stockholm. Och då det väl ej vore att hoppas, det staten skulle sörja därför, vore det att beklaga, att de, hvilka tagit Stockholms högskolas utveckling om händer, syntes hafva till en aflägsen framtid undanskjutit denna för vårt lands rättsutveckling så viktiga, i högskolans program jemväl upptagna plan. Men utan så genomgripande medel skulle äfven mycket kunna vinnas med bestående institutioner. Upsala påverkades onekligen alltid till en viss grad af Stockholm, hvarifrån det skildes genom allenast halfannan timmes jernvägsfart. För resa från Lund till Kristianstad, den närmaste stad, hvori hofrätt finnes, åtginge deremot minst tre och tre kvarts timmar. Och detta vore ett afstånd, som just genom sin storlek visade sig vara något mera än lokalt.»

»Af skäl, som förut utvecklats, skulle derföre en förflyttning af Hofrätten öfver Skåne och Blekinge till Lund kunna betecknas såsom ett lifsvilkor för att dervarande juridiska fakultet skulle kunna fylla sitt kall och dermed äfven såsom ett verksamt medel för höjande af den juridiska vetenskapen och embetsmannabildningen i vårt land. Såsom förhållandena nu voro, hade lärarne inom Lunds juridiska fakultet, äfven om de så ville, föga utsigt att förkofra sig i sin kunskap om praxis. Hade nämnda hofrätt sitt säte i Lund, skulle de deremot dels kunna draga gagn af ett personligt umgänge med dess ledamöter, dels ock, utan att behöfva försumma sina akademiska befattningar, tidtals under tjänstgöring i hofrätten kunna få deltaga i rättegångssakers handläggning. I utlandet, särskildt vid de stora tyska universiteten, hade de juridiska professorerne vid sidan af en lärareverksamhet, som, beräknad i timmar, mångdubbelt öfverstege hvad våra akademiska lärare i detta afseende uträtta, tid och tillfälle att såsom ledamöter arbeta än i en än i en annan kollegial domstol. Och detta torde äfven i sig innefatta förklaringen af de betydande resultat, dessa personer åstadkommit i sin egenklap af vetenskapsmän, och särskildt lärare, samt det höga anseende de i dessa afseenden kommit att åtnjuta. En dylik förflyttning skulle äfven eljest vara den juridiska fakulteten till nytta. Såsom förhållandena nu voro, hade fakulteten svårt att vid sig fästa tillräckliga och lämpliga krafter. De som voro juridiskt bäst begåfvade hade en viss motvilja mot akademiens tjänst. Ty de visste att en dylik anställning i viss mån innebure en afsägelse af den praktiska banan med dess mera lockande utsigter, eller i allt fall skulle vara dem till hinders för att under praktisk tjänstgöring fullända sin egen utbildning. Allt detta skulle med den ifrågasatta förflyttningen blifva annorlunda. Och dertill komme ytterligare, att alla de yngre jurister, som i extra ordinarie beställning egnade hofrätten sin tjänst, skulle, utan att mottaga någon slags anställning vid universitetet, till ekonomisk fördel för sig sjelfva kunna, såsom äldre kamrater, lemna dem, som ännu icke afslutat sina examina, en välbehöfzig handledning vid studierna. Det borde nemligen ej heller förglömmas att, äfven om katederföredrag och annan offentlig undervisning vore den studerande ungdomen till väsentlig nytta, sådan ock vore att vänta af dylik enskild handledning. Ty i saknad deraf inträffade lätt de vanliga verkningarne af ett hufvudsakligen autodidaktiskt studium: onödig tidspillan samt ojemnhet och ensidighet i kunskaperna: inhemtande.»

»Af en dylik förflyttning skulle väl för öfrigt icke blott universitetets juridiska fakultet, utan äfven hofrätten sjelf kunna draga ome-

delbar vinst. Och i detta sammanhang borde erinras derom, att hvad som plägat anföras mot förslaget att från Svea hofrätt utbryta ett par af dess divisioner och förlägga dem till annan ort än Stockholm just varit, att man på detta sätt möjligen skulle gifva anledning till ett aftagande af den större lifaktighet, sjelfständighet och intresse, som uppstod och underhölls genom samvaron och beröringen mellan ett större antal ledamöter. Det intelligenta arbetet hade centralisation af nöden.»

»Sedan gammalt hade Lund haft med Kristianstad täflande anspråk på berörda hofrätt. Ty den forna lagmansrätten hade sina sammanträden omvexlande i de båda städerna. Att Kristianstad vid bestämmande af säte för hofrätten tagit företrädet framför Lund hade väl berott derpå, att Kristianstads läge då ansetts mera centralt för de under hofrättens domvärjo liggande landskapen. Men, såsom jernvägarne nu voro dragna, läge Kristianstad snarare i en afkrok, medan Lund åter, beläget i Skånes rikaste och för samfärdsel mest öppna trakt, befunno sig på den allmänna stråkvägen emellan Sverige och kontinenten vid hela det södra Sveriges ekonomiska pulsåder. Och skulle, såsom det stälts i utsigt, Halland en gång läggas under Hofrätten öfver Skåne och Blekinge, skulle Lunds belägenhet som plats för hofrätten visa sig vara än mera central.»

»Till sist torde det ej lemnas osagdt, att närvarande tid särdeles skulle lämpa sig för förflyttning af hofrätten. I den för militaten och hofrätten gemensamma byggnad i Kristianstad hade hofrätten redan nu ett ganska knappt utrymme, och dess grannar voro icke längre nöjda med det, de hade. Uppförandet af en ny hofrättsbyggnad torde därför allenast vara en tidsfråga; och då kunde detta så gerna ske i Lund som i Kristianstad samt hellre snart än sent. Sjelfva förflyttningen inskränkte sig till en förflyttning af hofrättens arkiv, och detta blefve hvarken särdeles besvärligt eller kostsam.»

Sedan äfven andra deltagare yttrat sig i den af e. o. Professoren Winroth angifna syftning, beslöt mötet att uttala såsom sin åsigt, det Hofrättens öfver Skåne och Blekinge förflyttning till Lund vore i hög grad önskvärd.

Efter den framställning här ofvan lemnats, lär icke lätteligen kunna bestridas, att både historiska grunder och viktiga principiella skäl förorda den tanke motionären framburit, och Utskottet kan ej annat än dela hans åsigt om fördelarne såväl för hela den juridiska verksamheten

i landet som särskildt för den sydsvenska högskolans juridiska fakultet samt för Hofrätten öfver Skåne och Blekinge, om sistnämnda öfverrätt blefve till Lund förflyttad. Deremot har Utskottet icke funnit tillräckliga skäl förebragte för denna framtidstankes omedelbara förverkligande. Ty under det Utskottet håller det antagligt, att kostnaderna för en dylik förflyttning icke synnerligen skulle komma att öfverstiga utgifterna för en *framdeles möjligen behöflig* nybyggnad vid eller tillbyggnad till »stora kronhuset» i Kristianstad, enär sannolikt Lunds stad skall finnas villig att för en sådan, för staden förmånlig, förändring göra fördelarna motsvarande uppoffringar, har Utskottet deremot icke funnit på öfvertygande sätt vara ådagalagdt, att behof af nybyggnad vid eller tillbyggnad till ifrågavarande statens hus, för beredande af ökadt utrymme åt vare sig hofrätt eller artilleriregemente eller bådadera, *redan nu* skulle på kämbart sätt hafva gjort sig gällande. Viss om regeringens omvårdnad om både hofrättens och artilleriregementets behof, är Utskottet öfvertygadt, att Kongl. Maj:t, då den nu begagnade, för båda gemensamma byggnaden visar sig för de med densamma afsedda ändamål otillräcklig, icke skall underlåta att om nödiga byggnaders uppförande göra framställning och dervid i den juridiska bildningens intresse sjelfmant taga det i motionen framställda förslaget i öfvervägande. En redan nu aflåten skrifvelse i öfverensstämmelse med motionärens förslag skulle endast vara att afäska Kongl. Maj:t framställning om anslag för byggnadsföretag, hvilka kanske länge nog torde kunna undvikas.

Utskottet får alltså hemställa,

att Herr Thomassons ifrågavarande förslag icke för närvarande må vinna Kammarens bifall.

Stockholm den 21 Mars 1884.

På Utskottets vägnar:

CARL HERSLOW.

Reservation:

Emot Utskottets ofvanstående hemställan hafva Herrar *Herslow, Ljungman, Johansson* och *Öberg* anmält sin reservation, i syfte att Andra Kammaren ville för sin del besluta:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, *om* och *när* den byggnad, som i Kristianstad för närvarande af Hofrätten öfver Skåne och Blekinge samt af Vendes artilleriregemente gemensamt begagnas, visar sig för denna användning otillräcklig, och fråga sålunda uppstår om nybyggnad för enderas eller beggederas behof, låta i sammanhang härmed verkställa utredning jemväl af frågan om lämpligheten af sagda hofrätts förläggande till Lund.